

15 *den svatého Víta*: 15. června – 16 *Šumic*: patrně Châlons-sur-Marne, hlavní město dnešního departementu Marne; *Campania*: Champagne, stará francouzská provincie, zaujímající dnešní departementy Aube, Haute-Marne, Marne a Ardenes – 17 *křídovatá*: křídou míněna opuka, charakteristická pro celou Champagne

19 *velmi čistým rovinem* velmi krásnou rovinou – 20 *Reyms*: Remeš (franc. Reims), v dnešním dep. Marne; *fransky a latině* francouzsky a latinsky – 22 *tomu...* svoliti s tím souhlasit; *kostel matky božie*: proslulá remešská katedrála (Notre-Dame) – 23 *se na království maže* bývá pomazán na krále; *u svatého Dionysia*: opatství v Saint-Denis, sev. od Paříže, kde bývali pohřbíváni francouzští králové – 24 *za míli českú vzdáli ve vzdálenosti asi jedné české míle* (přes 11 km); *tu se obléčí v majestát a šaty svatého Karla* tu se obléká v odznaky královského důstojenství a v roucho Karla Velikého – 25 *svatý Dionysius sřat*: sv. Diviš (franc. Denis), první biskup pařížský (3. stol. n. l.), býval vyobrazován s vlastní stárou hlavou v rukou, což bylo podnětem k lidové legendě, o níž se autor zmiňuje – 26 *k pražské šibenici*: stávala na návrší za dnešním Hlavním nádražím

29-30 *Villa Beate Virginis* (lat. „město blahoslavené panny“): Notre-Dame-de-Liesse v dnešním dep. Aisne, proslulé poutní místo s mariánskou soškou, přinesenou ze Svaté země – 30 *převozili sme se* převáželi jsme se – 31 *Sana*: řeka Aisne (před Compiègne se vlévá do Oisy a ta pak do Seiny poblíž Paříže) – 32 *Lan*: Laon, hlavní město dnešního dep. Aisne – 33 *dvorným obyčejem lidí o peníze tantují* elegantním způsobem nepěkně připravují lidi o peníze, šidí

34 *Villa Sancti Quintini* (lat. „město svatého Kvintina“): Saint-Quentin v dnešním dep. Aisne – 36 *s pěknými etc.*: tj. asi pannami a paními; *v Sodomě*: biblické město, zničené pro hříšný život obyvatel

37 *Lyhuns*: Lihons (n. Litrons), dnešní dep. Somme

40 *Korbel*: Corbie, dnešní dep. Somme, asi 15 km vých. od Amiensu – 41 *krále cyprského*: Ludvík Savojský (žil 1431-1482), švagr Ludvíka XI., měl titul krále kyperského (lat. rex Cypri) podle své manželky Charlotty, dcery kyperského krále Jana II. – 42 *právě pravdivě*; *král franský*: Ludvík XI., vládl v l. 1461-1483 – 44 *se jest talácel* potuloval se, potloukal se – 45 *relikví svátosti*: ostatků svatých; ve středověku byly zbožně sbírány (u nás tím proslul Karel IV.) a docházelo s nimi k četným podvodům

47 *v pátek před svatým Janem Křtitelem božím*: 22. června – 47-48 *pan Anton...* s *Jaroslavem*: Antonio Marini... s panošem Jaroslavem, autorem cestopisu – 44 *Sampo*: Saint-Pol, dnešní dep. Pas-de-Calais, asi 30 km záp. od Arrasu; *dobře menšie* mnohem menší – 50 *vévody burgundského*: Filip Dobrý (vládl 1419-1467)

PAMĚTI ŠAŠKOVY

Za autora původního českého popsání cesty pana Lva z Rožmitálu, vykonané v letech 1465-1467 po západní Evropě, označuje se nyní zeman z rodiny usedlé na Prešticku Václav Šašek z Bílkova, o němž máme zprávy z let 1483 až 1493. Dříve se spis přičítal Šaškovi z Mezihorí; tato rodina je však dosvědčena teprve z 16. století. Autor mluví o své osobě (v dochovaném latinském přepracování díla) jen na málo místech a v třetí osobě, ale někde svou totožnost bezděky prozrazuje. Byl asi důvěrníkem pana Lva; ten navrhl císaři Fridrichovi III., aby Šaška pasoval ve Štýrském Hradci na rytíře, a poslal ho ke konci cesty napřed do Prahy ke králi Jiřímu a královně Johaně. Deník cesty psal Šašek asi z příkazu pana Lva a po

návratu do vlasti zpracoval své paměti soustavněji, dopustil se však přitom některých nedopatření.

Účel tohoto poselstva, vedeného panem Lvem z Rožmitálu, švagrem krále Jiřího, byl diplomatický, třebaž je autor cestopisu líčí jako cestu rytířskou a dvorskou. Lev, sám katolík, měl dvorným chováním šířit příznivou náladu vůči králi Jiřímu mezi knížaty a králi západní Evropy a v důvěrných hovorech je přimět k tomu, aby se král Jiří mohl na sjezdu evropských panovníků ospravedlnit z pohnu, který naň uvalil Pavel II. v srpnu 1465.

Cesta vedla přes Norimberk a Porýní, nynější Nizozemí a Belgie, po moři z Calais do jižní Anglie, ve Francii ze St. Malo do Nantes a Orleansu, pak přes Bordeaux k Biskajskému zálivu. Cesta k hrobu sv. Jakuba v Compostelle a od mysu Finisterre zpět po poloostrově Iberském zaujímá v cestopise největší a nejzajímavější díl, tím spíše, že se tam ubírali někdy cestami, o nichž nečteme v žádném starším cestopise. Mnoho zajímavého poskytlta cesta přes Provence, Dauphiné a nynější severní Itálii do Benátek. Na sklonku svého zájezdu prošli Korutanami, Štýrskem a Dolními Rakousy.

Šašek byl jistě vzdělaný muž a měl živý zájem historický, ovšem neubráníl se v té spouště nových dojmů a zjevů omylům v topografii, genealogii, církevní historii apod. Barvitá líčení divů a dobrodružství ve formě epizod jsou vskutku kabinetními ukázkami jeho slohového umění. Ve spisovateli vidíme muže zbožného, statečného rytíře a vojáka, především však českého zemana, který i v cizině myslí na luka, lesy, rybníky a pole své české vlasti a srovnává stále cizí hospodářské poměry, zvláště v zemědělství, s domácími.

Šaškovo dílo však asi uvízlo spolu s četnými glejty, jež pan Lev cestou obdržel, v archivu pánů z Rožmitálu a za to, že se zachovalo, musíme děkovat okolnosti, že ctižádostivý brněnský probošt Stanislav Pavlovský z Pavlovic, později v letech 1579-1598 olomoucký biskup, přeložil Šaškův spis do latiny, aby jej mohl věnovat pravnuku pana Lva, Zdeňku Lvovi z Rožmitálu a Blatné na Hrotovicích, zemskému hejtmanu markrabství Moravského. Pavlovský jistě některé podrobnosti v překladu slohově upravil, snad i vynechal věci, které se přičily jeho katolickému duchu. Ač si zakládal na své skoro humanistické latině a usiloval o rozmanitost výrazu na stereotypních místech, neubráníl se, naštěstí, prostotě originálu a přetlumočil nám jej věrně, zejména v přímých řečech, jak je vidět i z některých bohemismů. – V nové době byl tento cestopis zpracován Aloisem Jiráskem v knize *Z Čech až na konec světa*.

(ČESKÉ RYTÍŘSTVÍ V BRUSELU)

V Bruselu byl pan Lev se svou družinou hostem Filipa Dobrého, vévody burgundského (1419-1467, od r. 1435 samostatný vládce v Burgundsku, severní části Francie), a zdržel se tam do příchodu jeho syna Karla Smělého. Ten na oslavu svého vítězství u Lutychu ohlásil turnaj; nejprve bylo klání s dřevci, pak atletické zápasy; při nich pan Jan Žehrovský z Kolovrat porazil nepřemožitelného do té doby siláka burgundského.

Potom přistoupil k vévodovi Šašek říka: „Nejjasnější vévodo, prosím, aby mi Vaše Výsost přidělila nějakého soupeře, kterého by uznala pro mne za rovného.“

Vévoda uslyšev to, dal zavolat kohosi, aby s ním zápasil. Když jsme

5 se pustili do zápasu, nejprve jsem ho sice porazil na zem, ale když jsem se s ním na rozkaz vévodův potýkal podruhé, byl jsem sražen k zemi a padl jsem tak prudce, že jsem div nepustil zlého ducha. Po zápase dal vévoda přinést vína a cukrových konfektů, a bylo jich rozsypano po podlaze tolik, že by se to stěží dalo koupit za několik zlaťáků. Mne však vévodkyně pohostily tak štědře, že jsem sotva došel zpět do hospody, jak jsem byl opilý.

10 Druhého dne po těch zápasech utkal se pan Lev s Janem Žehrovským na dvoře vévody burgundského a srazili se s takovým západem, že se panu Lvu zlomilo dřevce o prsa jeho odpůrce, ale ani jeden, ani druhý při tom nárazu nebyl sražen s koně. Potom žádal pan Jan našeho pána, aby směl
15 zlomit dřevce na počest přihlížejících urozených paní a panen. Když k tomu pán svolil, pobodl koně ostruhami a zamířil dřevcem do zdi pod to okno, odkud se díval vévoda s chotí a s druhými vévodkyněmi, a tak mocně vrazil dřevcem do zdi, že kůň při tom nárazu dosedl na zadek. Zatím přiběhlo několik dvořanů vévodových a zkoušeli, zda snad není pan Jan ke koni
20 přivázán, že s něho při tak prudkém nárazu nespádl. Tu však on podruhé pobodne koně a zlomí dřevce, aniž se dost málo poranil. Velmi se tomu divili, neboť oni se nepouštějí do klání, leč tak, že jsou mezi soupeři postaveny plaňky. Potom denně chodilo velmi mnoho lidí na to místo a říkali, že to není člověk z toho lidského pokolení, které dnes žije na světě, nýbrž z potomstva starověkých obrů.

Po tom zápase si dal vévoda přinést oděni, v němž se utkali, a ptal se, zda všichni v naší zemi užívají při turnajích takových oděni, a dodal: „Vy to máte za kratochvíli, ale u nás to budí veliký podiv. Kdyby se někdo dopustil vraždy na otci, byl by to příliš krutý trest, měl-li by za to podstoupit
30 takový boj. Tak si zahráváš se svým životem, jako bys ani nechtěl žít.“ Zápasili totiž v prošivanicích, což oni nikdy neviděli. Po střetnutí pánově se utkali také naši dvořané, Frodnar s Tetzlem, a oba dva zůstali bez pohnutí v sedle. Po zápase Frodnar, tak jak byl v plné zbroji, seskočil s koně, aniž se opřel o třmeny, k údivu velkého množství lidí.

35 Když bylo po všem, poslal vévoda pro pana Lva do hospody, kázal ho dovést do své klenotnice a dal mu tam vyložit na stůl všechny drahé kameny, rozmanitě pojmenované, a svá roucha, vyzdobená perlami a drahými kameny. Uložil též svým radům požádat našeho pána, aby si vzal z těch vystavených klenotů, co by se mu líbilo, a prokázal tak poctu jejich vévodovi. Ale pan Lev nechtěl nic přijmout a vzkázal knížeti, že mu nesmírně děkuje, dodávaje: „Chraň bůh, abych něco přijal. Neboť nepřišel jsem se
40 svou družinou, abych zde bral dary, nýbrž proto jsem podnikl tuto cestu, abych pěstoval rytířské ctnosti, a mám v úmyslu s pomocí boží tak ji dokonat. Peníze a bohatství možno snadno získat, ale sláva dobrého jména má
45 trvat na věky. Myšlenkou dosáhnout jí jsem se vždy obíral v srdci a s vůlí boží ji také ponesu do hrobu.“

9 *vévodkyně*: Isabella Bourbonská, choť Karla Smělého, Anna Klevská, jeho nevlastní sestra, a Kateřina, dcera gelderského vévody Arnolda – 11 *s Janem Žehrovským*: Jan Žehrovský z Kolovrat, věrný stoupenec Jiřího z Poděbrad, zápasil během tohoto putování rovněž v Ansbachu, Kolíně nad Rýnem, Olmedu a Štýrském Hradci; zemřel 5. srpna 1473 (jeho náhrobek je v bartolomějském chrámu v Kolíně) – 23 *plaňky*: bezpečnostní plaňkové hrazení v kolbišti, které bránilo, aby se soupeři na koních nesrazili – 31 *v prošívanicích*: prošívané kabátce z hrubé, tuhé látky – 32 *Frodnar s Tetzlem*: Tetzl a jeho průvodce Achác Frodner – 36 *do své klenotnice*: jiný účastník výpravy, norimberský měšťan Gabriel Tetzl († 1479), uvádí i cenu vévodových skvostů (srov. R. Urbánek, *Ve službách Jiříka krále*, Praha 1940, s. 47)

(V LONDÝNĚ)

Londýn je město veliké a nádherné a má dva hrady. V jednom z nich, ležícím na samém konci města a oblévaném mořskou zátokou, bydlí anglický král. Byl právě přítomen, když jsme tam přijeli. Přes tu zátoku, již je řeka Temže, je položen most, kamenný a dlouhý, na němž jsou po celé délce 5 postaveny domy. Nikde jinde jsem neviděl takové množství luňáků jako zde; ubližovat jim je zakázáno pod trestem smrti.

Za svého pobytu v Londýně jsme byli zavedeni do kostela, v kterém se prý narodil sv. Tomáš a v němž je vidět hroby jeho matky a sestry, a potom do jiného kostela, kde je pochován sv. Eduard. Ukazují tam zlatý 10 náhrobek, veliký a stkvící se zlatem a nejdrahocennějšími kameny. Jemněji a krásněji tepané práce, než jakou jsem viděl v tomto kostele, nikde jinde mi nebylo dáno spatřit. Ani kostely, které by tyto předčily krásou, jsem nikde nespatriil od chvíle, kdy jsme vyšli z domova, ani více svatých ostatků 15 není chováno a ukazováno v žádném jiném městě než tam. V Londýně je dvacet zlatých náhrobků, ozdobených vzácnými kameny, ale v celém království je jich na osmdesát, rovněž ulitých ze zlata a okrášlených drahým kamením. Anglické království je totiž nesmírně bohaté zlatem a stříbrem, z něhož tam razí nably a jiné dobré mince. A třebaže nevyniká přílišnou velikostí, přece má velmi mnoho obyvatelstva a oplývá krásnými ženami 20 a pannami, jak jsme viděli, když král pozval našeho pána na hostinu.

Tehdy nám také byla dána příležitost vidět královské poklady, mezi nimiž bylo také zlaté měsidlo. Jedna země platí králi za to, že má toto měsidlo, osmdesát tisíc nablů. Kdyby však o měsidlo přišel, ihned by ztratil celý tento poplatek. Je proto bedlivě hlídáno a nikomu se nepovoluje uvidět 25 je, leda hostům příšlým z cizích zemí, protože těm je ukazovat prikazuje zákon. Při hostině se k panu Lvovi chovali skvěle a štědře a stejně ke všem ostatním jeho druhům, zvláště k Šaškovi, a to jak na dvoře královském, tak také jinde. Ukázali nám také dvě obory, kde chovají množství všeliké zvěře.

30 Anglie ostatně není rovinatá, nýbrž hornatá a hustě porostlá mnohými lesy, nemá však lesů černých. Každý les je tam obehnan příkopem a podobně také vedou venkované příkopy kolem svých polí a ohrazují je ploty, takže nikdo jimi nemůže procházet ani pěšky, ani na koni projíždět jinak než po veřejných cestách.

35 Anglii obklopuje ze všech stran moře, takže je jím chráněna jako zahrada plotem. V té zemi neužívají vozů, nýbrž toliko koní. Na koních nejen jezdí, ale také dopravují potřebné náklady, ačkoli pro tyto účely užívají rovněž dvoukolých vozíků. Ženy tam za sebou vláčejí tak dlouhé vlečky, že v žádném jiném kraji jsem neviděl tak dlouhých.

40 Když uplynuly dvě neděle od našeho příjezdu, povolal král k sobě pana Lva, bohatě ho obdaroval a udělil mu odznak, neboli jak tam říkají, zlatý řád. Pana Jana Žehrovského, Buriána, Frodnara, Pětipeského a Miroše pasoval napřed na rytíře a potom je rovněž vyznamenal zlatými řády. Ostatním však, kteří nenabyli hodnosti rytířské, udělil řády stříbrné. Tak
45 prokázal panu Lvovi velikou čest.

V Londýně, kde je sídlo anglického krále, zavedli našeho pána do půvabných zahrad, posázených nejrozmanitějšími stromy a rostlinami, jaké se v jiných zemích nevyskytují. Potom ho vedli do kostelů, velmi krásně postavených, a ukázali mu tam přemnoho zlatých náhrobků. Svatých
50 ostatků, jak jsem již dříve řekl, nikde jinde jsem neviděl takové množství pohromadě. Když jsem se pokoušel zapsat a poznamenat si je, bylo mi řečeno, že to není možné, abych je všechny mohl zaznamenat. Je prý jich totiž takové množství, že ani dva písaři, i kdyby psali dvě neděle, nemohli by je všechny sepsat.

55 Nejprve jsem z nich viděl pás panenské bohorodičky, který si prý ušila vlastníma rukama, a nohu sv. Jiří. Potom jsem tam viděl onen kámen, na který Kristus, když vstal z mrtvých, vtiskl první stopy svých nohou, jak je to dosud jasně vidět. Dále jsem si prohlédl jeden z oněch šesti džbánů, které když byly na Kristův příkaz naplněny vodou, daly potom svatebčanům
60 víno místo vody.

V tom městě je veliké množství zlatníků, tolik, že jsem to nikde jinde neviděl. Neboť jenom mistrů, bez tovaryšů, počítá se na čtyři sta. A žádný z nich není bez práce, neboť velikost a bohatost města jim poskytuje sdostatek zakázek.

65 V tomto městě mají také takový obyčej, že kdykoli tam přijde urozený host z cizích zemí, panny a paní za ním přijdou do jeho hospody, uvítají ho a přinesou dary. To všechno se stalo také nám.

Veliký podiv u nich vzbudila délka našich vlasů. Říkali totiž, že ještě nikdy neviděli nikoho, kdo by nás předčil délkou a spanilostí kadeří. A ni-
70 kterak jsme je nemohli přivést k tomu, aby uvěřili, že nám tak narostly od přírody. Říkali, že to jsou vlasy přilepené pryskyřicí. A kdykoli šel někdo

z našich lidí prostovlasý po ulici, měl kolem sebe více diváků, než kdyby tam vedli nějaké podivné zvíře.

75 Také takový obyčej tam mají: když přijde host do hospody poprvé, vyjde mu vstříc krčmářka s celou rodinou a host se musí jak s ní, tak se všemi ostatními políbit. Neboť polibek je u nich totéž, jako když podáš pravici: nejsou totiž zvyklí podávat ruku.

80 Takové tedy jsou mravy a obyčeje v té zemi a v zemích okolních. V žádném jiném kraji jsme se netěšili takové úctě jako tam, neboť jak král, tak všichni jeho poddaní, jejichž kraji jsme cestovali, chovali se k nám uctivě a vlídně.

Ani hudebníky jsme nikde neslyšeli tak příjemně a lahodně zpívat jako tam: jejich pěvecký sbor se skládá asi z šedesáti zpěváků.

1 má dva hrady: Tower na východě a Westminster na jihozápadě, oba při řece Temži; král sídlil ve Westminsteru – 2 *oblévaném mořskou zátokou*: míněno široké ústí řeky Temže, kterým mohly námořní lodi plout až do Londýna; *anglický král*: tehdy Eduard IV. (1461-1483) – 5 *luňáků*: tj. dravých ptáků – 8 *sv. Tomáš*: Tomáš Becket, arcibiskup canterburský, odpůrce krále Jindřicha II., zavražděný jeho dvořany r. 1170 – 9 *sv. Eduard*: anglosaský král (vládl 975-978), který byl umučen – 18 *nably*: nobly, anglické zlaté mince (cena noblu se odhadovala na dva rýnské zlaté) – 22 *měsidlo*: nádoba na míšení vína – 31 *lesů černých*: jehličnatých, hlavně smrkových – 42 *pana Jana Žehrovského...*: miněni členové poselstva Jan Žehrovský z Kolovrat, Burián ze Švamberka, Achác Frodner, pravděpodobně Václav Pěti-peský z Chyš a pravděpodobně Jan Miroš z Vochova (který putoval r. 1476 do Palestiny) – 60 *vino místo vody*: při biblické svatbě v Káni Galilejské

(V BRETOŇSKU)

Saint-Malo má toliko jednu městskou bránu a dvě věže. Poddáno jest jistému biskupovi, ale za vrchního svého pána uznává vévodu bretoňského. Kdokoli pluje do Bretoňska po moři, musí vplout do přístavu tohoto města, a to jednak pro jeho výhodnou polohu, jednak proto, že jiné přístavy na 5 tom pobřeží jsou uzavřeny, aby se berní a přístavní poplatky, vybírané tam v nesmírné míře, neobracely jinam. Město leží tak blízko u moře, že se vždycky, když vítr vzduje moře, slaná voda všude rozlévá městskými ulicemi. Saint-Malo není sice veliké rozlohou, ale je opatřeno velmi pevnými 10 hradbami. V tomto městě chovají psy, kteří v noci běhají po městě místo nočních hlídačů. Jakmile jsou puštěni z řetězů, nestrpí, aby někdo chodil městem; jinak by ho hned rozsápali. Nad městem ční na vysoké hoře kostel panenské bohorodičky, k němuž je možné jít suchou nohou, jen když v čas odlivu po poledni vody opadnou. Večer však naopak, když vody zase vystoupí, hora je z velké části zakryta vodami, takže ji téměř ani není vidět. 15 Sedm mil od Saint-Malo je vzdálen Tinténiac, tvrz otevřená. Ve vzdále-

nosti šesti mil od Tinténiacu leží Rennes, město velmi veliké a hlavní město bretoňské. Odtud je do vesnice Bainsu šest mil a dále do Nozay, což je také ves, rovněž šest mil. Ve vzdálenosti tři mil od Nozay leží Héric a čtyři míle odtud Nantes.

20 Toto město je dosti veliké a má nad sebou hrad, který je sídlem vévody bretoňského. Kolem města lze vidět příjemné louky a překrásné zahrady podél řeky Loiry. Řeka Loira je překlenuta mostem tak náramně dlouhým, že delšího jsme až dosud nikde nespatri. Ve vzdálenosti dvou mil pod městem se řeka vlévá do moře. Neobyčejně oplývá rybou mihulí a nikde
25 jsem těchto ryb neviděl pohromadě takové množství, neboť jsem zde pozoroval, jak jich vylovili čtyři sta kusů najednou.

Jinak je Bretoňsko pokryto horami, ale pole má úrodná a lesy dobré, v nichž jen vzácně rostou jiné stromy nežli duby. Každý venkovan tam má své pole ohrazeno kamennou ohradou, takže není třeba, aby tam byli
30 u svého dobytka na pastvě a jej hlídali. A ani sousedům tam nemůže dobytek působit žádnou škodu. Vlků je v tom kraji vidět málo, a když je nějaký vlk lapen, bývá pověšen u cesty jako zloděj, ale s nedotčenou kůží. Jakmile je někde vlk spatřen, ženou ho ode vsi ke vsi; právě proto jsou tam tak vzácní. Nikde na světě se mi od toho dne, kdy jsme odjeli z vlasti, nenaskytlo vidět
35 větší počet rybníků než v Bretoňsku. Sám vévoda bretoňský má rybník, který se táhne na dvě míle do délky. Jednou za šest let z něho dává vypouštět vodu a ponechává jej suchý. Jeho výlov vynášívá dvacet tisíc zlatých nebo někdy i více. U Nantes je most, táhnoucí se do délky na půl míle, neboť tak do široka se tam rozlévají říční vody. Pobyli jsme tam dvanáct dní.

1 *Saint-Malo*: přístavní město v Bretoňsku (v severozáp. části Francie) při Lamanšském průlivu (v dnešním departementu Ille-et-Vilaine) – 2 *vévodu bretoňského*: tehdy jím byl František II. (nar. 1435; vládl 1459-1488) – 11 *na vysoké hoře kotel*: míněno opatství na Mont Saint-Michel (hora sv. Michala), cíl poutníků ze severní Francie i z Porýní – 15 *Tinténiac*: město necelých 40 km na jihových. od Saint-Malo; *tvrz otevřená*: tj. neobehnaná hradbami – 16 *Rennes*: dnes hlavní město dep. Ille-et-Vilaine, asi 30 km na jihových. od Tinténiacu – 17 *do vesnice Bainsu*: asi 35 km jižně od Rennes; *do Nozay*: město asi 40 km jižně od Bainsu – 18 *Héric*: místo mezi Nozay a Nantes – 19 *Nantes*: dnes hlavní město dep. Loire-Inférieure, před ústím řeky Loiry, asi 40 km jižně od Nozay – 33 *vzácní*: nepřímé svědectví toho, že tehdy nebyli v Čechách vlci zvláštností

(BURGOS V KASTILII)

Burgos je město s hradem, který ční nad městem. Leží ve Španělich, je pěkné, veliké a v tom království nikoli poslední. Všechno se tam prodává na váhu. Je v něm velmi krásný kostel s oltářem, na němž se spatřuje obraz velmi pěkně malovaný a uměleckým tepáním zdobený, takže daleko za ním

5 zůstávají všechny obrazy, které jsem kdy viděl. Je tam též vidět sochu panenské bohoroďičky, velmi krásnou, celou ze stříbra a pozlacenou, která prý váží tři sta hřiven stříbra, ulití však se oceňuje stejně vysoko jako kov, z něhož vznikla. V tom chrámě se chová a ukazuje i mnoho jiných ostatků svatých. Při něm stojí dvě věže pěkně z kvádrů vystavěné; třetí se právě
10 stavěla, když jsme tam byli. Šibenici mají jednu v městě, druhou za městem na kopci.

Od Burgosu jednu míli daleko je hora, přes niž musí přejít, kdo jde do města; cesta po ní, svítí-li slunce, je velmi nepříjemná. Hora se totiž skládá z jakýchsi průsvitných kamének, které ozářeny slunečním třpytem odrážejí
15 to světlo – jako je tomu v zrcadle – a lámou; a to je pro oči svrchovaně nepříjemné. Ono město leží pod horami na svahu a svlažují je dva potoky bezejmenné. Ale potok tekoucí blíže města, má jméno Arlazon; vedou přes něj dva mosty.

Za městem se přijde do nového krásného kláštera, jež vystavěl jeden
20 biskup, který prý odvozoval svůj původ z rodu matky boží. Ten měl čtyři bratry, jež všechny obrátil na víru Kristovu a očistil svatým křtem, rovněž i otce a matku; byli totiž vyznání židovského. Ti všichni jsou pochováni v témž chrámu, každý tam má zvláštní nádherný náhrobek. Toho času, kdy jsme putovali po Španělsku, ještě žil jeden z těch čtyř bratří; byl předtím
25 povýšen do stavu rytířského. Ten nás navštívil v naší hospodě a pana Lva se všim jeho průvodem vlídně uvítal, blahopřál nám k šťastnému příjezdu a ptal se, z kterých zemí jsme přišli. Když mu odpověděli, že jsme z Čech, jež oni nazývají Horní Německo, pravil, že i on byl v Čechách a že tam došel hodnosti rytířské, když král Albrecht obléhal město Tábor. Potom prosil
30 pana Lva, aby navštívil klášter, který vystavěl jeho bratr arcibiskup a kde jsou pochováni jeho rodiče a bratří. Když náš pán přisvědčil, zavedl nás do toho chrámu a ukázal nám hrob arcibiskupův i hroby ostatních svých bratří a nakonec i svůj vlastní, kde má být po smrti pohřben, velmi krásné dílo. Však byl vskutku onen arcibiskup s rodiči a se všemi bratry uctíván od
35 Španělů jako světec, ba i ten, jenž byl ještě naživu, byl pokládán za svatého muže. Ten arcibiskup vykoupil za vlastní peníze tři sta křesťanských zajatců od pohanů a každému z nich dal nové šaty a několik zlatých peněz; ty šaty však, jež měli na sobě, když se vraceli ze zajetí, dal všechny zavěsit v tom chrámu na věčnou památku toho; viděli jsme je tam všechny.

40 Viděli jsme také v tom městě štvanic na zdivočelé býky, které chytají pomocí ohařů. Ve Španělsku a Portugalsku se totiž nechová dobytek doma jako v jiných zemích, nýbrž se pase na pustých místech, přičemž je každý kus označen znamením svého pána. Sýr a máslo se tam nevyrábí a domácí lidé ani nevědí, co to je; místo másla užívají olivového oleje, jehož je tam
45 veliká hojnost. Co se týče těch býků, mají s nimi o svátcích takovouto zábavu: Chytí ze stáda dva až tři býky a každého zvlášť přiženou do města,

uzavřou náměstí a jezdci na koních je honí a házejí po nich šípy neb oštěpy, jež mají tvar ostnů, takže někdy v těle jednoho býka uvázne plno těch střel. Rozdrážděný a rozzuřený býk běhá dokola a každého, kdo mu 50 přijde do cesty, napadá. Teprve když je během unaven a šípy umořen, poštvou na něho dva nebo tři psy; ti se mu zakousnou do uší a drží se ho tak pevně, jako vůbec všeho, čehokoli se chytí, že jim to živou mocí nelze vyrvat jinak, než že se to usekne nebo že se jim tlamy otevrou železnou pákou. Maso toho býka se obyvatelům města neprodává, nýbrž jen venko- 55 vanům. Při té štvanci jeden býk zahubil koně a poranil člověka a dva jiné koně.

1 *Burgos*: hlavní město Staré (tj. severní) Kastilie, korunovační město kastilských králů; dnes hlavní město stejnojmenné provincie v severním Španělsku – 3 *velmi krásný kostel*: arcibiskupská katedrála v Burgosu, jeden z nejkrásnějších gotických chrámů na Pyrenejském poloostrově – 9 *třetí se právě stavěla*: chrám právě dostavoval Šimon z Kolína n. R. – 14 *z průsvitných kaménků*: asi šupiny slidy – 16 *pod horami*: pod severními svahy Iberského pohoří – 17 *Arlazon*: Arlazon nebo Arlanza, říčka vlévající se do Duera – 19 *do kláštera*: míněn klášter San Pablo u Burgosu; *jeden biskup*: míněn arcibiskup Alfonso (1384-1456); jeho otec Pablo de Santa Maria byl původem žid (vlastním jménem Salomon Levi), který se dal r. 1391 i se svými syny pokřtít; byli to vedle Alfonsa pozdější biskup Gonzalo, Sancho a Pedro – 24 *jeden z těch čtyř bratří*: Pedro, královský rada a regent v Burgosu († 1478 ve věku 90 let) – 28 *i on byl v Čechách*: přišel do Čech se svým bratrem Alfonsem r. 1438; Alfonso byl tehdy vyslancem kastilského krále Jana II. na basilejském koncilu – 29 *král Albrecht obléhal město Tábor*: jde o výpravu proti Táboru v srpnu a září r. 1438

(U BENÁTSKÉHO DÓŽETE)

Před branou, kterou se vchází do dóžecího paláce, je postavena kamenná šibenice. Když jsme se ptali, proč je postavena právě na tomto místě naproti paláci, když přece bylo možné dát ji také jinam, odpověděli: Proto, kdyby se některý dóže dopustil něčeho proti státu, aby byl na ní pověšen; na tom 5 pak místě že byla postavena proto, aby byla každému dóžeti napomenutím a výstrahou. Není však zaznamenáno v pamětech, že by kdy některý jejich dóže byl potrestán takovým trestem. Benátčané nedovolují, aby jim vládl cizí císař nebo král, nýbrž volí si dóžete ze svého středu. A kdo není Benátčan, ani kdyby byl velmi bohat a z nejvznešenějšího rodu, nesmí mít účast 10 ani na jejich zákonech, ani v jejich radách.

Když jsme vcházeli do dóžecího paláce, vyšel nám dóže naproti, a vlídně a uctivě pozdraviv pana Lva a uchopiv jeho pravici, odvedl ho do své komnaty a laskavě s ním rozmlouval, vyptává se ho na všechny krále a knížata, jež byl navštívil. Od dóžete jsme se potom vrátili do hospody v doprovodu 15 několika benátských senátorů, k nimž se přidalo dvanáct rytířů a mnoho jiných.

Šestého dne poslal dóže k panu Lvovi, aby přišel do paláce, přeje-li si vidět, jaké obyčeje Benátčané zachovávají na soudech, jak volí proveditory a jiné krajské prefekty a jaké místo má dóže v senátě. Pan Lev odpověděl, že by to velmi rád viděl. Když jsme tam přišli, bylo našemu pánovi přikázáno, aby se posadil dóžeti po pravici. Dóže sám seděl na překrásném křesle, které převyšovalo všechna ostatní. Senátoři zasedali podle pořadí po celé délce síně, po stranách a uprostřed, v nižších lavicích. Myslím, že tam bylo dva nebo tři tisíce lidí.

25 V té schůzi byl tenkrát volen nějaký prefekt a stalo se takto: Naproti dóžecímu stolci stojí čtyři dřevěné sloupy, na nichž jsou postaveny jakési bubínky, uvnitř duté a mající nahoře otvory o nic větší, než aby bylo možné vstrčit do nich ruku. V těchto nádobách jsou kuličky dílem pozlacené, dílem postříbřené, dílem jen potažené tenoučkým hedvábím. Nejprve tedy povstane čtyřiadvacet mužů. Každý z nich má v ruce pouzdro, z něhož vynímají ty bobule neboli kuličky, a obcházejíce síní rozdávají je, komu chtějí. Potom zase jiní jdou kolem, rovněž vynímají kuličky a obcházejíce síní opět je rozdělují těm, komu si přejí. A pak ještě jdou zase jiní a opět rozdávají ony kuličky těm, kdož se jim líbí. Po nich přijde ještě dalších čtyřiadvacet mužů, pomalu obcházejí síní, vybírají kuličky od těch, kterým byly rozdány, shromažďují je a odevzdají opět jiným lidem, jak se jim líbí. Potom kuličky spočítají, zjistí, kolik kdo dostal, a ten, komu bylo dáno nejvíce kuliček zlatých, je zvolen prefektem a poslán do některého kraje podle rozhodnutí dóžete a senátu. Ale nikdy nevykonává svůj úrad déle než rok. Za 35 ten čas zbohatne tím, že mu přibude mnoho tisíc, ačkoli stát dostane důchody, které mu náležejí, v míře neztenčené.

Takto si volí Benátčané své úředníky. Volba je závislá na hlasování kuličkami, neboť nikdo, ani sám dóže, nemůže žádného úřadu dosáhnout podporou přízně přátelské nebo nějakého přibuzenství, nýbrž jen hlasováním. A to se děje tak, jak právě bylo zaznamenáno.

Nadpis: *dóže*: hlava státu v benátské republice – 18 *proveditory*: správní hodnostáře – 19 *prefekty*: správní úředníky; *v senátě*: benátský senát, nejvyšší rada státu, měl okolo pol. 15. stol. 60 členů, později ještě více; zasedání byla přítomna i řada vysokých státních úředníků, stěží však zasedalo opravdu tak velké množství osob, o jakém dále autor mluví

Poznámky ediční

Martin Křivoústý: Cesta do Jeruzaléma

– (V Brindisi a Lecce)

Latinské znění Cesty do Jeruzaléma (*Peregrinatio in Ierusalem*) je dochováno v rkpe APH (dř. Kap. Praž.) H 6/3, fol. 264a-271b. Naše ukázka je na fol. 264a/b. O českém překladu z r. 1573, dnes nezvěstném, psal J. Jireček, ČČM 35, 1861, 272n. – Překlad K. Hrdiny upravil B. Ryba.